

فرهنگ اصطلاحات سینمایی

دفتری در زیبایی شناسی سینما

نویسنده:

فرانک بیور

مترجم:

مسعود مدنی

فهرست عناوین

پیش درآمد	۵
مقدمه	۹
مقدمه‌ی مترجم	۱۱
فرهنگ اصطلاحات سینمایی	۱۵
اصطلاحات سینمایی انگلیسی - فارسی	۳۳۷
اصطلاحات سینمایی فارسی - انگلیسی	۳۴۵

پیش درآمد

«فرانک بی‌ور» در تمام دوران فعالیت آموزشی‌اش با حضور فعال و عشق به سینما، چشم افراد بسیاری از ملیت‌های مختلف جهان را به دنیای سینما باز کرده است. من خود اندکی پس از ورود به دانشگاه میشیگان به‌عنوان دانشجوی کارشناسی، تعریف او را از دانشجویان دیگر هم‌رشته‌ای‌ام شنیده بودم. باور همگان بر این بود که حضور هر دانشجو در کلاس‌هایش به هر صورت، رسمی یا غیررسمی، صرف‌نظر از رشته‌ی تخصصی، یک ضرورت به‌شمار می‌آید. این البته تنها یک توهّم اشتیاق‌برانگیز دوران دانشجویی نبود که با برداشتن واحدهای درسی سینمایی، دانشجو هم می‌توانست واحد بگذراند و هم فیلم ببیند، بلکه شهرت پروفسور «بی‌ور» حاکی از آن بود که همیشه پیگیر آن است که می‌خواهد افق فرهنگی و دیدگاه کلی دانشجویانش را از جهان گسترش دهد. دانشجو در کلاس‌های او هم موارد گوناگون زمینه‌ی سینما را کشف می‌کرد، هم با پشتکار فراوان شاه‌کارهای قدیم و جدید سینمای جهان را درک می‌کرد و هم به درکی از فیلم‌سازی به عنوان یک شکل هنری جهانی می‌رسید و ورای زمینه‌های فرهنگی سینما را در خود توجیه می‌کرد. بلکه «فرانک بی‌ور» دارای چنین دانش گسترده از تاریخ سینما و نگرش از کارکردهای فیلم بود اما جادوی واقعی کار او، استعداد و شیفتگی‌اش نسبت به کار آموزش فیلم بود. او دارای این قابلیت نادر بود که می‌توانست آدم‌ها را با سینما مرتبط کند و درکی از شکل هنری و تعهد ژرف به ارزش هنری فیلم‌های مختلف - صرف‌نظر از اینکه این فیلم‌ها کجا و چگونه تهیه شده‌اند - در دانشجویانش ایجاد کند. از هالیوود تا سینمای هند، از فیلم‌های تجارّتی تا فیلم‌های آماتوری، از فیلم‌های کوتاه تجربی تا حماسه‌های پرده‌ی عریض.

از هر صفحه‌ی این فرهنگ اصطلاحات سینمایی که در دست دارید، چنین پی‌گیری‌های شگرفی تراوش می‌کند. این کتاب بیش از یک فرهنگ اصطلاحات و یا سیاهه‌ای خشک و خالی از اصطلاحات مهم و تعاریف آن‌ها در دنیای سینما است. «فرانک بی‌ور» در این فرهنگ اصطلاحات با دقت و تنوع کامل، اصطلاحات اساسی رایج در دنیای تولید و تحقیق سینما را توضیح می‌دهد. او همچنین بسیاری از تعاریف را با آوردن نمونه‌ها و ارجاع‌های گسترده، گسترش

داده و با تیزبینی تاریخی و فرهنگی خود آنان را همراهی می‌کند. با نگرستن به سیاهه‌ی «سرنمون‌ها»^۱ی پیشنهادی او — بیش از پنج «سرنمون» فیلم — می‌بینیم که هر «سرنمون» به‌عنوان نمونه‌ای برای جنبه‌ی مشخصی از یک اصطلاح سینمایی در نظر گرفته شده است. در تعریف اصطلاح «برداشت حذفی» او نه تنها مفهوم واژه را مشخص می‌کند بلکه چهار فیلم را با عنوان توضیح می‌دهد که به‌روشنی تعریف «برداشت حذفی» را برای بیننده آشکار می‌کند و حتی ویژگی‌های خلاقه‌ی آن را به خواننده توضیح می‌دهد. در نمونه‌ی دیگر او ده نمونه فیلم برای اصطلاح «علیق در سینما» (گونه‌ی «جنایی») ارائه می‌دهد، به هسته‌ی تاریخی این گونه اشاره کرده و از مدل‌های کلاسیک، همچون «پنجره‌ی رو به حیاط» (۱۹۵۴) شروع کرده و تا مؤخرترین نمونه‌ی آن، همچون «چشم عقاب» (۲۰۰۸) پیش می‌رود. هر عنوان این فرهنگ اصطلاحات بیانگر مشاهدات دقیق یک مورخ سینما و محقق است که با حسی شورانگیز و استادانه می‌خواهد دانش خود را از سینما با دیگران تقسیم کند.

بی‌شک نگارش یک فرهنگ کامل سینمایی نیازمند شور و هیجانی برای پوشش توضیحی تمامی رسانه‌ی سینما است، اما حفظ و روزآمد کردن عناوین مختلف سینمایی نیازمند دقت و تلاشی ورای انسانی است. دنیای سینما شامل نه یک بلکه زبان‌های مختلف است: زبان تصویری روایت، زبان محاوره‌ای کارگردانان، کارگران و مسئولان فنی دنیای صحنه‌ی فیلم‌برداری، زبان تحقیقات و نقد سینمایی، گفتمان عمومی و اصطلاحات تخصصی متخصصان فنی سینما. افزون بر آن، سینما، دنیایی غالباً در حال تغییر است و روش‌های کارکردی جدید، مفاهیم کلیدی زیبایی‌شناسی نوین و دورنماهای تحقیقاتی تازه در آن با سرعتی دیوانه‌وار در حال تغییر است.

برای نگارش این همه چه کسی بهتر از یک استاد سینما و محقق چون «فرانک بی‌ور» که تحقیقات سینمایی‌اش را با دنبال کردن تحولات سریع دنیای سینما، هدف اصلی زندگی‌اش انتخاب کرده است. بسیاری از عناوین جدید همچون «سینمای دیجیتالی»، «برش ناگهانی»، «سینمای سیاه نوین» و اشارات به فیلم‌های جدیدی چون «دیوار الکترونیکی»، «ویکی کریستینا، بارسلونا»، «من نیستم»، «هیچ سرزمینی برای پیرمردان» نشان‌دهنده‌ی این تلاش‌ها است. بی‌شک «فرهنگ اصطلاحات سینمایی» بازتابی از وضعیت هنر سینما در دنیای امروزه نیز هست. فرهنگ اصطلاحات «فرانک بی‌ور» بی‌شک دهه‌ها به‌عنوان راهنمایی مطمئن و جامع باقی خواهد ماند که ما را در درک رسانه‌ی سینما به زبان‌های مختلف یاری خواهد رساند. از آنجا که زبان در سینما مقوله‌ای چندوجهی است، شمار کسانی که از این فرهنگ اصطلاحات استفاده

۱. Archetype

خواهند کرد، بی‌شمار خواهد بود. این افراد غالباً شامل سینماگران، محققان، دانشجویان و «حوزه»‌های سینما است. اطمینان دارم همه‌ی این گروه‌ها، متن این کتاب را به‌عنوان مرجعی اساسی خواهند پذیرفت. حتی تماشاگران عادی هم باید این کتاب را در دسترس داشته باشند، چراکه واژه‌ها و اصطلاحات دنیای تولید و تحقیقات سینمایی امروزه از یک واژگان تخصصی به یک جبهه‌ی رایج عمومی بدل شده و به‌صورت واژگان اساسی ادبیات رسانه‌ای درآمده است. جای شگفتی نیست که این متن مرجع، بیست سال تمام به‌عنوان تنها متن مرجع در زمینه‌ی سینما باقی مانده و همچنان به تمامی زبان‌های بین‌المللی برگردانده و مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

من به نوبه‌ی خود به‌عنوان سینماگر در طول زندگی حرفه‌ای، به عنوان کارگردان، فیلم‌نامه‌نویس و استاد سینما از این فرهنگ واژگان بسیار بهره برده‌ام. این واژگان یکی از آن کتاب‌های مرجع ضروری و مطمئنی است که همیشه به باری من آمده است، اما یک هشدار! تنها توری در این کتاب مرجع برای خواننده کافی است که راه خود را در آن گم کند و به بحث‌های بی‌پایان، جذاب، زنده و رایج سینما کشیده شود. این‌ها همان بحث‌هایی است که «فرانک بی‌ور» طی زندگی حرفه‌ای با دانشجویان و همکارانش در سمینارها و با خوانندگان کتاب‌های مختلف‌اش، همواره پی‌گیری کرده است. این همان بحث زنده و روشن‌گرانه‌ای است که مرا پس از گذراندن اولین واحد با «فرانک بی‌ور»، بر آن داشت که تحصیلات و زندگی حرفه‌ای‌ام را وقف سینما کنم. هرکس که این فرهنگ اصطلاحات را به دست گیرد ناگزیر مجذوب این بحث زنده و جذاب خواهد شد.

۲۰۰۸

«میکي هریس - جری بر»

دانشیار فیلم «دانشکده‌ی هانتز» شهر نیویورک